

årig styremedlem og varamann i styret. Videre takket formannen uttredende medlem av representantskapet, oberst Ebbe Astrup for hans store interesse for myrsaken i alle år.

Myrselskapets foredragsmøte, som i år ble holdt sammen med Det Kgl. Selskap for Norges Vel, Ny Jord og Nordiske Jordbruksforskernes Forening, var samme dag kl. 15.30 i «Festsalen», Oslo Håndverks- og Industriforening. Her ble det holdt følgende foredrag:

Professor M. Ødelien: «Mikronæringsstoffer m.v. i jord- og plantekultur».

Kort melding ved forsøksleder Asbjørn Sorteberg:

«Om sammenhengen mellom avlingsresultater fra markforsøk i eng og kjemiske jordanalyser for fosfor og kalium».

Til

Torvprodusentene i kystbygdene!*)

I de skogfattige eller skogbare kyststrøk Nordafjells og på Vestlandet er brenntorv et velkjent og skattet brensel. Befolkningen i disse strøk har nyttet torv i flere hundre år. I eldre tider var antakelig kysten skogbevokst i større utstrekning enn nå, men i tidens løp har skogen gått sterkt tilbake. Brenntorva har derfor i stor utstrekning inntatt vedens plass når det gjelder kystbefolkningens brenselforsyning.

Fra Lindesnes i sør til Finnmark i nord produseres år om annet fra 1,1—1,4 mill. m³ brenntorv. I brennverdi motsvarer denne torvmengde omkring 500.000 favner skogsved, eller ca. 150.000 tonn kull.

Denne - forholdsvis store - brenntorvproduksjon medfører naturligvis at torvforrådene minsker, og i mange distrikter begynner torvmyrene å bli uttømt. Bedre tilgang på elektrisk kraft vil i noen grad bevirke at behovet for torvbrensel minsker, men det er ennå langt fram før elektrisitetsforsyningen blir så rikelig og kraften så billig at den i vesentlig grad kan erstatte det stedegne brensel. En må derfor regne med at det i kystdistriktene vil være behov for brenntorv ennå i lang tid framover.

Det er følgelig av stor betydning at de torvforråd distriktene disponerer over blir rasjonelt og økonomisk utnyttet. Dessverre viser det seg at det i betydelig utstrekning foregår rovdrift på brenntorvmyrene. Alt for mange torvprodusenter er ikke tilstrekkelig oppmerksomme på hvilke verdier det her dreier seg om, og den betydning disse har i samfunnshusholdningen. Det kan derfor være grunn til, ved et eksempel, å belyse dette nærmere:

På 1 dekar myr med et gjennomsnittlig nyttbart brenntorvlag av

*) Dette oppropet er — som særtrykk — sendt i et stort antall eksemplarer til jordstyrene i 118 kystherreder til fordeling blant brenntorvprodusentene.

Urasjonell brenntorvdrift hvor all torv er fjernet helt ned på fjellgrunnen.
(Fot. O. H.).

1,5 m, finnes det 1500 m³ råtorv. Under tørkingen krymper denne torvmengde til 8—900 m³ regnet som stikktorv. Nå tilsvarer ca. 2,5 m³ god stikktorv 1 favn skogsved i brennverdi. Resultatet blir derfor at brenntorva fra nevnte myrfelt gir samme varme som ca. 350 favner ved. Dette tilsvarer omtrent den bronsemengde en vanlig familie trenger i 30—40 år.

Rovdriften på myrene skyldes som oftest at det mangler plan for hvordan avtorvingen skal foretas. Videre sørges det i mange tilfeller ikke for ordentlig avløp fra torvgravene. Resultatet blir ofte at det stikkes mange torvgraver hist og her ut over myra. Disse gravene fylles snart med vatn som umuliggjør videre stikking. Store mengder brenntorv sløses derved bort, likesom senere utnyttelse av slike områder til dyrking vanskeliggjøres. Av andre årsaker til denne uheldige driftsmåte må nevnes uhensiktsmessige eiendomsforhold, og en viss ulyst til å samarbeide om nødvendige felles tiltak, som f. eks. opptaking av hovedavløpsgrøfter. I mange tilfeller vil det sikkert være meget å vinne ved å gå over til maskinell torvdrift, gjerne ved dannelse av maskinlag hvor deltakerne er med i produksjonen.

I enkelte distrikter forekommer atskillig jordødeleggende torvdrift ved at grunne myrer med fjell eller steinundergrunn avtorves så sterkt at de er uskikket for fremtidig dyrking. Hvor myrene er dype og undergrunnen består av mineraljord behøver derimot ikke torvstikkingen å medføre noen skade på jordsmonnet. Tvertom vil vedkommende myrreal ofte være bedre skikket til dyrking etter at

brenntorvlaget er uttatt, og det er lagt igjen et tilstrekkelig torvlag av gunstigere omdannelsesgrad på undergrunnen.

For å unngå skade på jordsmonnet må torvstikkingen henlegges på tilstrekkelig dype myrer. Ofte kan disse ligge forholdsvis langt fra forbruksstedene og driften kan være avhengig av større fellesarbeider som anlegg av transportveger, kanaler o. l. I en viss utstrekning har Staten ytet tilskott til slike arbeider. Nærmere opplysninger herom fås ved henvendelse til torvkonsulentene, som også utdeler brosjyrer og utarbeider planer for rasjonell torvdrift. *)

I «Lov av 18. mars 1949 om vern mot jordødelegging» er det fastsatt bestemte minstegrenser for tykkelsen av det torvlag som må ligge igjen på undergrunnen etter avtorving, noe forskjellig etter undergrunnens art og den senere bruk av jorda. Bestemmelsene gjelder privatgrunn, almeningsgrunn og i visse høve også statsgrunn.

Det skal således ligge igjen:

50 cm torv	når undergrunnen er leir eller fin sand.
75 « « « «	er grov sand.
100 « « « «	er grus eller stein.
150 « « « «	er fjell.

Hvis myra ikke høver til fulldyrking, kan minstemålene reduseres med en tredjepart dersom jordstyret samtykker i det. De minstemål som er fastsatt gjelder avstanden fra overflata til undergrunnen etter at planering av torvgrava er foretatt. Det er ganske strenge krav som her er satt, men det er nødvendig når jorda skal nyttes til dyrking, beite eller skogkultur. Myrjorda sviner sterkt ved bruken, og det torvlag som vanligvis legges igjen består ofte av forholdsvis løs, lett torv fra overflata av myra. Når så dette lag formolder og synker sammen vil tykkelsen neppe bli større enn det trengs for å få tilstrekkelig moldstoffer i dyrkingssjiktet selv om undergrunnen består av sand.

Videre inneholder loven bestemmelser om plikt til planering av torvgravene og avgrøfting. Dersom det på forhånd ikke foreligger noen avtale, er det de bruksberettigede som har plikten til planeringsarbeidet, mens grunneierne må utføre avgrøftingen.

Mener en bruksberettiget at bestemmelsene i loven medfører at retten hans minker urimelig meget, kan han få spørsmålet om forandring av bruksforholdene inn for jordskifteretten.

I årene før krigen ble det i kystdistriktene på grunn av skadelig torvdrift ødelagt store arealer jord. Jordvernkomiteen fant

*) Henvendelser kan sendes til: For Øst- og Sørlandet: Det norske myr-selskap, Rosenkrantzgt. 8, Oslo. For Vestlandet og Trøndelag: Konsulent Osc. Hovde, Afarnes. For Nord-Norge: Konsulent Per Hornburg, Sortland.

Rasjonell brenntorvdrift hvor topptorva legges tilbake i torvgrava, som kan dyrkes etterpå (Fot. O. H.).

at over 1000 dekar jord ble ødelagt eller forringet pr. år. Så lite jord som en har mange steder langs kysten er det klart at denne form for jordødeleggelse må en få slutt på. Vi må verne om den jorda som er og ikke medvirke til at etterslekten får vanskeligere vilkår p. gr. a. at jorda er ødelagt. På samme måte som skogvernlovens hensikt er å verne om skogen, skal jordvernloven tjene til å verne om jordsmonnet.

BESTYRER ASBJØRN BØLGEN †.

Bestyrer Asbjørn Bølgen døde den 19. januar 1953 etter et lengere sykeleie.

Bølgen som var fra Gran på Hadeland, var født den 16/7-1899. Han ble utdannet til torvmester ved Det norske myrselskaps torvskole i 1918 og gikk ut av torvskolen med en av de beste karakterer.

Bølgen var en tid ansatt ved Det norske myrselskap, hvor han utførte konsulentarbeid og ledet selskapets forsøk med torvfresing på Jøamyrene i Fosnes. Et par år ledet Bølgen driften ved A/S Norske Brenntorvbriketter i Elverum, og overtok deretter i 1943 stillingen som driftsleder ved Skjeldbreia Brenntorvfabrikk, hvor han fortsatte til myra var utdrevet. Skjeldbreia Brenntorvfabrikk hadde i flere år landets største brenntorvproduksjon, en rekord som ennå ikke er slått.

Bølgens siste store arbeid var anlegg av en av landets største